

Nazwa instytucji

Książnica Cieszyńska

Tytuł jednostki/Tytuł publikacji

Artykuł "|Obecn kola v echch"

Liczba stron oryginału

2

Liczba plików skanów

3

Liczba plików publikacji

3

Sygnatura/numer zespołu

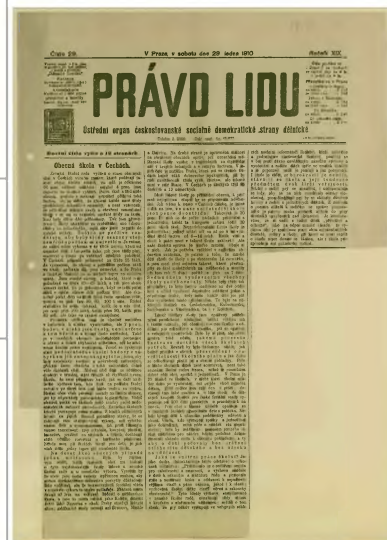
TR 031.078

Data wydania oryginału

Ok. 1910

Projekt/Sponsor digitalizacji

Dofinansowano ze środków WPR Kultura+

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

NARODOWY
INSTYTUT
AUDIOWIZUALNY

KULTURA+

Vychází denně v 6 h. ráno,
v pondělí o 12. hod. polední,
v neděli s přílohou:
„Dělnická Besídka“.

Redakce
Myslíkova ul. 1959-II. (15 n.)
Rukopisy se nevracejí.

Administrace
Myslíkova ul. č. 1959. přijímá
předplatné a inseráty.
Inserční doklady musí být
objednány.

PRÁVO LIDU

Ústřední orgán československé sociálně demokratické strany dělnické.

Telefon č. 2122.

Pošt. spoř. čís. 41.877.

Motto: „Vlastní alibi.“

Číslo prodává se
v Praze i na venkově:
ve všední dny za 6 h.,
v neděli za 8 h.

Předplácí se v Praze
s donáškou do domu:
na měsíc . . . K 1:80
na čtvrt roku . . . 5:40

Poštou v Rakousku:
na měsíc . . . K 1:80
na čtvrt roku . . . 5:40

Do Německa:
na měsíc . . . K 2:40
Do ostatních států:
na měsíc . . . K 3:—

Dnešní číslo vyšlo o 12 stranách.

Obecná škola v Čechách.

Zemská školní rada vydává o stavu obecných škol v Čechách výroční zprávy, které podávají jakýsi obraz těchto ústavů, na něž je odkázáno 96 proc. veškeré mládeže; ostatní 4 proc. jsou zapsána na školách vyšších. Počet škol a tříd stále stoupá, protože s rostoucí populací přibývá také žactva, ale je vidět, že zřízení každé nové třídy předchází úzkostlivé rozpočty, a není vzácností, že odškolení některé osady a otevření samostatné školy v ní má za následek zavření třídy na škole, kam byly dříve děti přihlášeny. Tak jsou přeměňovány školy více třídní na malotřídní, ano i dvou třídní na jednotřídní, jejichž zjev jistě nepatří do našeho století. Žactvo se pečlivě rozděljuje, aby byly třídy osazeny stejnou měrou a počtem co největším. Je známo, že učitel může vykonat v té třídě nejvíce, která má nejméně dětí, i lze podle toho, jak jsou třídy plny, usuzovat o snaze po vzdělání mladých pokolení. V Čechách připadá průměrně na třídu 55 žáků. Je významno, že okresy s nejnižším počtem žáků ve třídě, počínaje 40, jsou německé, a že Praha a českými školami se za ně řadí teprve na sedmém místě. Jsou mnohé okresy, a bohaté, které mají průměrně ve třídě 60—69 žáků, a žel, jsou skoro vesměs české. To je průměrem, když se totiž počet žáků v celém okrese dělí počtem tříd. Ale skutečný počet dětí ve třídě bývá často mnohem větší, těsnivá se jich tam 80, 90, 100 i více. Řádná statistika by měla vykazovat, kolik je u nás tříd, jež mají přes 100 žáků, kolik přes 90, kolik přes 80 atd., ale toho ve zprávě nenajdeme.

Převážná většina škol je vhodně umístěna v budovách k účelům vyučovací, ale 7 proc. budov, v nichž jsou školy, není určeno k těm účelům a bývají často nevhodné. Také je v mnohých okresích nedostatečně postaráno o zdraví a dobré ubytování učitelstva, což ke zdatnému konání práce nepřispívá. Posud se vyskytují staré nedostatečné školní budovy s nábytkem již neuspokojujícím; tomu, aby byly nahrazeny novými a pokrokově zařízenými, překáží často chudoba i také nedostatek dobré vůle školních obcí. Metení tříd děje se většinou dvakrát v týdnu, mytí třikrát až čtyřikrát v roce. Škoda, že není připojeno hned, jak se daří umělecké výchově tam, kde žáci na podlahu školní světnice po čtvrt letu lepi bláto vrstvu na vrstvu. Školní obce však povolují nerady na čistění obnosy, jež by odpovídaly požadavkům hygienickým. Vždyť zůstává pořád ve školách ještě značný počet nedostatečných zařízení záchodových. Zavádění školních lékařů postupuje velmi zvolna. Z kruhů učitelských bývají na jejich činnost pronášeny stesky, že se zabývají více statistickými výkazy, než vyšetřováním dětí a upozorňováním, jak proti tělesným vadám zakročovat. Hry mládeže, koupání, plavání, klouzání, ježdění na sádkách a lyžích, docházejí stále většího rozšíření a horlivého pěstování. Někde jsou při školách lázně pro děti, je jich však málo, jedny teprve při osmdesáté škole.

Na deset škol obecných připadá jedna měšťanská. Bylo by zajímavým vědět, kolik školních obcí má žádosti o tyto nejdokonalejší školy lidové u zemské školní rady a u zemského výboru. Vysvitlo by že obce jsou často vedeny upřímnou snahou, aby svému dorůstajícímu občanstvu poskytl důkladnějšího vzdělání; ale že konservativně feudální vláda v zemském výboru tu snahu potlačuje. Některá místa čekají už leta na vyřízení žádosti o měšťanskou školu, a jsou to místa velká, jako Košice, čítající 8000 lidí! Zejména v okolí Prahy strádají lidnaté obce; měšťanské školy nemají ani Břevnov, Michle

a Dejvice. Na druhé straně je oprávněná stížnost na skříbectví obecních správ, jež nenechávají měšťanské školy vzrůst z trojtřídních na čtyřtřídní ani v krajích bohatých a s četným žactvem. V jejich čele je matička Praha, která má ve třetích třídách hojně žáků dobrovolně opakuje, již by rádi navštěvovali třídu vyšší, čtvrtou, ale takové není v celé Praze. V Čechách je čtvrtých tříd 25 českých a 19 německých.

Ideál lidové školy je pětitřídní obecná, k jejímuž nejvyššímu stupni by se připojovala měšťanská. Jak máme k němu v Čechách daleko, je jasné vidět na tom, že naše nejčetnější školy jsou pouze dvoutřídní. Takových je 30 proc. Po nich co do počtu následují pětitřídní a jednotřídní, každá ta kategorie zabírá totiž 20 proc. všech škol. Nejnedokonalejší forma školy je jednotřídní; jediný učitel učí na ní po 8 let v jediné třídě žactvo od 6—14 roků. Kolik vloh a chuti k práci musí v takové škole zakrtnout! Ale naše školská správa je jiného mínění, libuje si v nich. Jak je potřeba vzdělání v nejširším občanstvu uznávána, je patrné z toho, že mnohé děti chodí do školy i po skončení 14. ročníku, a jsou mezi nimi zejména takové, které přestoupily ze škol malotřídních na měšťanské a ztratily při tom rok či dva: počítá se jich na 7 tisíc. Svému úkolu vyučovacímu všechny školy nevyhovovaly. Někde byly třídy tak přeplněny, že bylo žactvo rozděleno na dvě oddělení a učitel vyučoval dopoledne oddělení jedno a odpoledne druhé, tedy mělo každé dítě jen půl dne vyučování místo celodenního. To bylo na některých školách na Českobrodsku, Kutnohorsku, Smíchovsku a Vinohradsku, ba i v Košicích.

Téměř všechny školy jsou opatřeny potřebnými pomůckami učebními, velká většina má i školní zahrady, jež obsahují ovocnou školkou a oddělení pro zelinařství a botaniku, jež se opatřují z veřejných prostředků. Bylo by si přát, aby příští zpráva také udala, jakému procentu žactva se dostává všech školních potřeb. Rovněž by bylo žádoucí vědět, jak hojně proniká v obcích přesvědčení o zavržitelnosti školního platu a jak často se odhodlávají platit jej z obecní pokladny. Péče o blaho školních dětí není soustavná, není také zemskou školní radou řízena, nýbrž je ponechána dobré vůli obcí, spolků i jednotlivců. V Praze je 29 útulků ve školách, v nichž tráví školní mládež dobu po vyučování, což přijde vhod zejména dětem, jejichž rodiče jsou celý den v práci; dožívají tam také svačinu a v létě chodí do dětských koupelí. Spolek pro české feriální osady vypravuje asi 300 dětí pražských o prázdninách na venek. Péči obcí a hlavně učitelů opatřuje se v mnohých školách přespáním dětem polévka. Někde bývají děti k vánocům podělovány oděvem a obuví. Všude, kde vystupují spolky a jednotlivci jako dobrodinci, mívá péče o mládež ráz almužnictví; bylo by zvláštním projevem jemného citění učitelstva pro mládež, kdyby podobné dobročinnosti ukázalo cestu k obecním pokladnám, a ty aby o děti pečovaly bez arážení útlého citu dětského a bez nároku na vděčnost.

Jaká je vnitřní práce školní? Jejího ducha charakterizuje tento odstavec o výkonech učitelstva: „Přičiňovalo se o rozšíření smyslu pro náboženství a mravnost, o výchovu mládeže v úctě k zákonům a státnímu řádu a pěstovalo stále a nevtíravě lásku a oddanost k nejmilostivějšímu císaři a pánu našemu, jakož i k vlasti; vychovávala školní dívky císaři věrné a rakousky vlastenecké.“ Tyto ideály výchovy, sestylisované v zemské školní radě, nenalézají vždy ohlasu v krotkém a ufašmeném učitelstvu; svědčí o tom stesk, že přý někdy vystupují ve veřejných schů-

zích moderní reformátoři školství, kteří nešetříce a podceňující vlastenecké školství, pouštějí se v boj proti dávno osvědčeným zásadám výchovy a vyučování a rodiče dětí spíše ve zmatek uvádějí a je popouzejí nežli je poučují a jim prospívají. I jinde je vidět, že byrokracií je nemilé, stává-li se škola a její tendence předmětem úvah širší veřejnosti. Schůzi s rodiči prý se zneužívá, i nedoporučuje se tedy, aby se na nich rozebíraly otázky všeobecné, prospěšnější prý by se ukázaly důvěrné hovory s rodiči o jednotlivých dítkách. Z náhledu o poměru učitelů k rodičům ve zprávě proneseného je patrná snaha postavit učitele do posy úředníků vyvýšených nad občanství. Je konstatováno, že si vedli s rodiči dětí „přívětivě a ochotně“, jako na odpor uznané zásadě, že výchova dětí je společnou prací obou nejzávažnějších činitelů, rodiny a školy, při které se musí snažit o shodu nejen domov se školou, ale i škola přizpůsobuje své požadavky rodině.

vatelstva a panující lichvy s potravinami jest zajištěna okolnost, že národ, jenž půdu, na níž potřebné plodiny vyrůstají, svojí pracovní silou vzdělává, není vlastníkem té půdy, která sloužití má jeho obživě. Vývoj směr vědomých, příčiny tyto seznávajících členů společnosti, ubírá se určité tím směrem, aby půda, jako hlavní podmínka existence jedinců i celku, stala se majetkem národa. V markrabství moravském, v zemi přírodním dary neobyčejně bohaté, není tomu jinak. Z celkové rozlohy půdy 2.221.998 hektarů náleží 710.722 hektarů 327 majitelům, tedy celá třetina vši půdy, kteří nejsou fyzicky s to účastnit se aktivně svými duševními a tělesnými silami v produktivní práci zemědělské a musí přenechat hlavní činnost výrobni zjednaným silám tělesným i duševním, o jejich činnosti schází jim pak nutný přehled. Jmenovitě vlastní Rudolf hrabě Kinský 10.053 hektary, Leopold hrabě Podstazky-Liechtenstein 10.744 hekt., Em. kníže Collalto 10.849 hekt., bar. Moric Hirsch 11.375 hekt., Hugo kníže Salm-Reiferscheidt 12.449 hekt., hrabě Haugwitz 12.897 hekt., Dreher 16.707 hekt., kníže Karel z Liechtensteinů 18.897 hekt., kníže Jan z Liechtensteinů 107.837 hekt. (4-9 proc. veškeré plochy Moravy) a císařské statky zaujímají 11.354 hektarů. Těchto jedenáct velkostatků zabírá 10-8 procenta veškeré půdy na Moravě. K těmto se druzí katolická církev, která vlastní 81.857 hektarů. A i zde je zase několik privilegovaných držitelů velikých latifundíí. Tak má v diženi klášter Augustinů sv. Tomáše v Brně 1286 hekt., premonstrátský řád v Nové Říši 1518 hektarů, klášter cisteriáků v Mar. Údolí 2014 hektarů, benediktini v Rajhradě 2079 hektarů, metropolitní kapitula v Olomouci 47.799 hektarů a zbývajících 17 procent připadá na jednotlivé fary. Přirozeným důsledkem toho jest ovšem nevýnosnost ohromného majetku půdy v rukách velkostatkářů soustředěného, jak aspoň ze stížnosti majitelů samých jde na jevo. Z uvedeného patrno

kvalifikovaným způsobem napadl a potupil. Řečník prosí zemský sněm za prominutí, že při přepečení byl nucen použítí práva sebeobrany. Tím jest přihoda vyřízena.

Pro reformu vojenského trestního práva. Z Lince, 28. ledna se sděluje, že zemský sněm hornorakouský se usnesl vyzvat vládu, aby v příštím zasedání říšské rady předložila reformu vojenského trestního zákona.

Doplňovací volba na 34. vol. okr.

Agrárníci už zahájili volební boj plnou silou a obvyklým svým úspěšným způsobem. Napřed vydali proti nám osmistránkový leták, v němž způsobem krajně perfidním skrcojí a přelhávají obecně známá fakta v pravý jejich opak. Leták byl tak perfidním, že se tobo agrárníci sami až zalekli a nařídili, aby byl sbírán a ničen. Přesvědčili se totiž, že se kde kdo smějí nehorázným jejich lžím o sociálních demokratech.

Druhrou ránu proti nám vypálili stanovením p. Fr. Mašaty, úředníka občanské záložny, jenž se vydává za domkáře a bednáře. Klerikální „Čech“ píše o této kandidatuře: „Agrární strana prohlásila za svého kandidáta bednáře Mašatu z Divišova, který ještě do nedávna byl zuřivým národním socialistou. Co mu schází na vědomostech a rozhledu politickém, nabraž je u něho neurvalý způsob vystupování. Volbou tohoto kandidáta si agrární strana vydala špatné vysvědčení.“

Je to pozoruhodno: všechny městské strany se nyní obracejí na národní dělníky, kteří dodávají na všechny pochybné okresy své lidi a přijmou každou kandidaturu, neboť jako lidé bezzášní mohou kandidovati na každý program.

O p. Fr. Mašatovi píše nám přítel: „Novopečený kandidát agrární, Mašata, byl napřed mladým ochotcem, na to národním dělníkem a nyní šel mezi agrárníky, přistě přijde kamkoli jímam, jen když se někam dostane. Domkáři jej nenávidí; při posledních volbách obecních v Divišově „ustoupil“ od kandidatury, když viděl, že by jej nebyl nikdo volil. Na místo do záložny se dostal také jen tím, že si ho u páni vyprosil. Vyučil se u otce svého bednářství, ale řemeslo neprovozuje pro krátkozrakost. Stár je asi 30 roků.“

Agrárníci vychvalují jej jako vysoce vzdělaného člověka a výtečného technika. Navštěvoval v Divišově pěti- třídní školu. Řečníkem je vytrvalým; mluví hlasem ohlušujícím, semele páté přes deváté a žádná poznámka jej nepřivede k rovnováze, jelikož je silně nabludlý. Je nepřitelem všeobecného rovného práva hlasovacího, poněvadž prý chudý lid neplatí žádné daně. Bude pro rovné právo hlasovací až prý bude berní soustava. Na dotaz, co tím myslí, odsekl: no, berní soustava. Je-li to vrcholem vzdělanosti agrární, nelze proti tomu ovšem ničeho namítat. Dohovor s ním je vůbec hodně obtížný.

Chudobný lid, zvláště domkáři, spatřuje v něm svého nepřítele, ač mu nikdy nepřikládal nějakého významu, ba ani teď ne, kdy lítá jako posedlý, že se konečně našla strana, která jej učinila svým kandidátem. Hodí se velice dobře do strany agrární a pro jejich politiku.

Na okresu lounském je celkem 4239 usedlostí a z těch je 3244, jež mají nanejvýše 18 korců výměry, což je dle agrárníků důvodem, že by pro takový poměrně chudobný okres stačil takový Mašata. Uvidíme, jestli si to nechají domkáři v 34. vol. okresu libit, aby se jim taková lidé cpali jako jejich mluvčí.

Manifestace učitelstva na Moravě.

V Brně, 27. ledna.

Moravské učitelstvo usneslo se uspořádati velikou demonstrační schůzi, aby manifestovalo za úpravu svých bídných hmotných poměrů. Myšlenka tato byla přijata mezi učitelstvem s velikým nadšením neboť na 4500 učitelů sjelo se z celé Moravy do velikého sálu Besedního domu v Brně.

Schůzi zahájil předseda Ú. S. kol. Mrázek, který připomněl učitelstvu bídu a do předsednictva zvolení kol. Pastyřík, kol. Mončka a kol. Pozdník.

Kol. Mrázek přečetl přípis zomského hejtmana hr. Serenyho, jenž plně souhlasí se snahou učitelstva po zlepšení, ale manifestace se nemůže účastnit, poněvadž zasedá sněm a tu v manifestaci se bude vidět nátlak na poslance; proto se také nesčastliví zemští inspektori a referent vl. r. Navrátil. Přítomni jsou poslanci: Dr. Fišer, Reichstetter, dr. Badinský, Pilát, soudr. Vaněk, soudr. Filipinský, Starostík, Pillich, Oklestek, P. Stojan a mnoho j. Mimo to zástupci okolních obcí, národních spolků, starostenkých sborů a zástupci časopisů.

Předseda Pastyřík udělil slovo kol. Mrázkovi, který promluvil o vývoji hmotných poměrů. Pro učitelstvo jsou jen sliby, ale žádné skutky. Učitelé konají práci koňskou, ale jídlo dostávají skřivánčí. Nepoměr ten je stále patrný již od r. 1848, nemluvě o poměrech před ním. Zvláště drahota posledních dob je hroznou příčinou bídy učitelské. Úpravy dosavadní byly jen samé přístipkování. Úřednímu platy vzhledem na drahotu zvýšeny tak, že učitelé na jejich poměry zírají jako na poměry nebeské a vláda chce opět je zlepšiti. Četníci a jiní státní zřízení jsou lpe situováni než vychovatelé mládeže. Od požadavku zara-

žení učitelstva do IV. posledních dietních tříd úřednických učitelstvo neustoupí. (Hromové: Neustoupíme!) Pokud se týče 35leté doby služební považujeme ji za humaní, ale protestujeme proti tomu, aby ji mělo býti šermováno proti učitelstvu, jako hmotnou úpravou. Apeluje na přítomné poslance, poukázal řečník na fakt, že země všem úředníkům zlepšila platy tak, že mladík se stejným vzděláním má více platu než jeho starý učitel. Jaká je bída v učitelstvu svědčí číslo asi 250 učitelů, jimž je plat u berních úřadů zabaven! Chceme své akademické vzdělání pro dorost národní a varujeme před počínajícím rozkladem. Na vojsko je peněz a na učitelstvo nikoli?! Dosud je nás 5000 klidně pracujících učel, ale bude nás i 5000 zabadel. Známe jen dvě politické strany: poctivou a nepoctivou; dle toho, jak se chovají ke škole!

Učitelka sl. Hedíková připojila se podobnými vývody k řeči předřečníka za moravské učitelky.

Za učitelstvo škol měšťanských přinesl prohlášení říd. Mo učka a zdůraznil naprostou solidaritu v dalším postupu všeho učitelstva.

Zapisovatel kol. Pozdník přečetl příslušnou resoluci, souhlasnou s resolucí učitelstva německého. (Jednohlasně přijata.)

Na to následovaly projevy poslanců:

Posl. Starostík, přisedící zemského výboru, prohlásil, že poslanci se nesmí lekatialice a musí hlasovati pro nové daně, aby se vyhovělo všem i učitelstvu.

Posl. Staněk za agrární stranu slibuje, že se zasadí za učitelské požadavky, aby spojeny byly se sanací zemských financí.

Posl. soudr. Vaněk za stranu sociálně demokratickou prohlásil, že organizované dělnictvo musilo podobnými prostředky vymáhati své požadavky. Dnes jste to vy dělníci hlavou, kteří musíte také domáhati se svého chleba. Dělníci, kteří vědí, co znamená výchova pro jejich děti od neodvislého učitele, stojí dnes po boku učitelstva.

Posl. Sromota jako předseda školního odboru vyslovuje nesouhlas s tím, že referent řekl, že učitelstvo nemá přítel jako kněží a uvádí, že on je přítelem učitelstva.

Posl. dr. Fischer za klub lidové-pokrokové ujistuje učitelstvo vší podporou, ale poukazuje, že je nutno, aby i ono se staralo o sanaci zemských financí.

Potom promluvil pp. Hofman za obchodnictvo, Vozáb za hasičstvo, Havliš za města, dr. Hodač za Sokolstvo.

Ke konci ujal se slova red. soudr. Tusar, aby jménem výkonného výboru strany sociálně demokratické ujistil učitelstvo všemožnou podporou a pravi: Nevěřte nikomu, věřte jen sobě, neboť jen ve vašem uvědomění a ve vaší silné odborové organizaci jest vaše budoucnost.

Předseda Pastyřík zakončil vřelým proslovem schůzi, která byla velmi vzrušená a zanechala v učitelstvu hojně roztrpčenosti nad neupřímností české delegace a nad dojmem prohlášení Starostíkova, jehož řeč budila dojem, že bída učitelstva použije se k zavedení nových nepřímých a nelidových daní. Dle toho vidno, že organizace učitelská musí jíti na nové cesty a sice pod stejný prapor a po bok organizovaného dělnictva.

Ke sjezdu došlo mnoho přípisů a telegramů.

Ve středu večer podobnou schůzi uspořádali učitelé němečtí, na níž posl. bar. d'Elvert přečetl lidové prohlášení, že 35letou dobu služební uskuteční, ale drahotní přídavek nikoli a ohledně dietních tříd podají návrh podobný jako poslanci čeští, by se na učitelstvo dostalo až při sanaci spravedlnosti. Referent kol. Houtřich po svém referátu odpověděl přímo něm. poslancům, aby řekli, chtějí-li co pro učitelstvo učiniti či nikoli. Poslanci mlčeli. Ve shromáždění velký rozruch. Po doslově předsedy Mandy a Zebra němečtí kolegové se rozcházelí velmi neuspokojení. Na tvářích německých poslanců byla patrna rozpačitost a překvapení.

Nová situace v Uhrách.

Projev nedůvěry vládě přijat velkou většinou. — Čeká se buď demise vlády Khuenovy nebo rozpustění sněmovny. — Sněmovna zatím odročena!

Z Budapešti, 28. ledna. (Zvl. tel.)

Zdá se, že uherská sněmovna dosněmovala. Přijat byl většinou projev nedůvěry vládě a nyní se čekají důsledky. Khuen jede opět do Vídně. Co odamtud přiveze, dosud se neví. (Snad rozpustění uherského sněmu.)

Dnešní sněmovna za stálého odporu Justhovi jednala o císařově listu a o indemnité. Hollo protestoval proti tvrzení, jakoby otázka volební reform byla důležitější samostatné banky; za to sklíd pochvalu levice. „Proč by se prý mělo upust od banky, snad proto, že císař, někým sveden, se pro ni vyslovil?“ Hollo pak pravil, že je pro volební právo, ale že se připojuje k Justhovi. Přišlo k hlasování a návrh Justhův na projev nedůvěry vládě schválen velkou většinou.

Návrh Košutův schvaluje se pak stejným poměrem hlasů jako návrh Justhův, toliko s tou změnou že pro něj hlasují i demokraté. (Dlonhotrvají pochvala a potlesk na levice.) Na ministerského předsedu se volá: **Ted můžete jíti d**